

УДК 72.01

DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.261218.83.452

ФІЛОСОФІЯ В АРХІТЕКТУРІ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

ГРЕБІННИК Т. О.¹, канд. іст. наук, доц.,

БІЛОПОЛІЙ В. В.², канд. іст. наук, доц.,

ПЛАКСІНА О. І.³, канд. філ. наук, доц.

¹Кафедра філософії і політології, Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, +38(0562)47-16-11; e-mail: gta58@ ukr.net; ORCID ID 0000-0003-1722-9242.

²Кафедра філософії і політології, Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, +38(0562)47-16-11; e-mail: bv11.5@ukr.net; ORCID ID 0000-0001-9935-7568

³Кафедра філософії і політології, Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, e-mail: svpdnepr@i.ua, ORCID ID 0000-0003-2830-8229.

Анотація. Постановка проблеми. У зв'язку з реформуванням вищих навчальних закладів в Україні відсутні навчальні та дослідні матеріали, що можуть допомогти системно та послідовно виявити на стадії проектного дослідження зв'язок між функцією, формоутворенням та культурологічно-філософськими особливостями контексту архітектурного середовища міста. **Мета статті** - теоретично встановити факт паралельного історичного розвитку та нероздільної категоріальної, естетичної, етичної цілісності теоретичних і практичних категорій філософії та архітектури. **Виклад матеріалу.** Актуальність роботи на разі полягає в тому, що доводиться необхідність поглибленого вивчення філософських проблем в підготовці майбутніх архітекторів. Обидві дисципліни охоплюють майже всі області людського досвіду, починаючи із жрецької мудрості стародавнього світу, з первісного символізму. Крім того, обидві сфери діяльності і мислення самостійно, не перетинаючись, обґрунтовують свою методологію і логіку передачі досвіду. Онтологічний аспект дослідження полягає у прийнятому апріорно положенні: кожен зодчий свідомо чи несвідомо, в міру сил і таланту, керується метою, зазначеною в самому імені його професії, прагне представити у своєму творі максимально виражену і розгорнуту картину світобудови. Саме ця цільова установка служить стрижнем для всієї множини смислів архітектури, пружиною для її становлення і розгортання. Гносеологічний аспект впливає з онтологічного аспекту. У цьому аспекті розкриваються зміст і логіка становлення і розгортання архітектурного простору й архітектурної форми. Культура дає численні свідчення про тісні органічні зв'язки філософії і архітектури. Не випадково самі архітектори схильні називати архітектуру застиглою у камені філософією свого часу, як це робить, наприклад, Ле Корбюзьє. Точки зіткнення філософії та архітектури різноманітні. Велика роль належить особистим творчим контактам людей мистецтва з філософами. Рівень освоєння курсу визначається вмінням магістрантів орієнтуватися в сучасних філософських школах і напрямках, навичками читання філософської літератури, це вміння формується на загальному курсі з філософії. Але цих навичок недостатньо для підвищення теоретичної і категоріальної культури майбутніх архітекторів. Потрібне більше осмислення та розуміння ролі і місця архітектури й архітектора у світі, в сучасному житті, усвідомлення небезпеки перетворення архітектури на чисту формотворчість, байдужу до сучасних гуманітарних загальнолюдських і національних цінностей. **Висновок.** Виявляється, що архітектуру неможливо відокремити від її способу формувати світ за поглядами цілих поколінь архітекторів. Тобто формується світогляд епохи, який базується на досягненнях світу, і саме тому філософія прийняла на себе образ архітектури і прагнула досягти її подоби. Так виникає фундаментальна амбівалентність філософії щодо архітектури, без якої філософія не може працювати.

Ключові слова: філософія і архітектура; мова архітектури; семіотика формоутворення; онтологія в архітектурі; ідеальне і матеріальне; синтез мистецтв

ФИЛОСОФИЯ В АРХИТЕКТУРЕ: СОВРЕМЕННЫЙ ПОДХОД

ГРЕБЕННИК Т. А.¹, канд. ист. наук, доц.,

БЕЛОПОЛІЙ В. В.², канд. ист. наук, доц.,

ПЛАКСИНА О. И.³, канд. фил. наук, доц.

¹Кафедра философии и политологии, Государственное высшее учебное заведение «Приднiпровская государственная академия строительства и архитектуры», ул. Чернышевского, 24-а, 49600, Днiпро, Украина, тел. +38 (056) 756-34-42; e-mail: gta58@ ukr.net, ORCID ID 0000-0003-1722-9242.

²Кафедра философии и политологии Государственное высшее учебное заведение «Приднiпровская государственная академия строительства и архитектуры», ул. Чернышевского, 24-а, 49600, Днiпро, Украина, тел. +38 (056) 756-34-42; e-mail: bv11.5@ukr.net, , ORCID ID 0000-0001-9935-7568

³Кафедра философии и политологии, Государственное высшее учебное заведение «Приднiпровская государственная академия строительства и архитектуры», ул. Чернышевского, 24-а, 49600, Днiпро, Украина, тел. +38 (056) 756-34-42, e-mail: svpdnepr@i.ua, ORCID ID 0000-0003-2830-8229.

Аннотация. Постановка проблемы. В связи с реформированием высших учебных заведений в Украине отсутствуют учебные и исследовательские материалы, которые могут помочь системно и последовательно выявить на стадии проектного исследования связь между функцией, формообразованием и культуролого-философскими особенностями контекста архитектурной среды города. **Цель статьи** - провести параллели исторического развития мировоззрения в философии и формирования эстетической, этической целостности теоретических и практических категорий как в философии, так и в архитектуре. **Изложение материала.** Становится очевидной необходимость изучения философских проблем в подготовке будущих архитекторов. Пересечение путей архитектурной и философской теорий поддерживает многовековая традиция. Обе дисциплины охватывают почти все области человеческого опыта. Также обе сферы деятельности и мышления сами являются источниками своей метрологии и логики, являются самообосновывающимися. Корень их уходит в жреческую мудрость древнего мира, в первобытный символизм. Онтологический аспект исследования заключен в принимаемом априорно положении: каждый зодчий сознательно или неосознанно, в меру сил и таланта, руководствуется целью, означенной в самом имени его профессии, стремится представить в своем произведении максимально выраженную и развернутую картину мироздания. Именно эта целевая установка служит стержнем для всего множества смыслов архитектуры, пружиной для ее становления и развертывания. Гносеологический аспект вытекает из онтологического аспекта. В этом аспекте раскрывается смысл и логика становления и развертывания архитектурного пространства и архитектурной формы. Культура дает многочисленные свидетельства о тесных органических связях философии и архитектуры. Не случайно сами архитекторы склонны называть архитектуру застывшей в камне философией своего времени, как это делает, например, Ле Корбюзье. Уровень усвоения курса определяется умением магистрантов ориентироваться в современных философских школах и направлениях, навыками чтения философской литературы. Это новый уровень повышения теоретической и категориальной культуры в работе над научными рефератами, магистерскими работами, докладами на научных конференциях; более осмысленным пониманием роли и места архитектуры и архитектора в современной жизни, осознанием опасности превращения архитектуры в чистое формотворчество, равнодушное к современным гуманитарным общечеловеческим и национальным ценностям. **Вывод.** Таким образом выясняется, что архитектуру невозможно отделить от ее образа даже средствами всемогущей философии, и именно потому что, некогда философия приняла на себя образ архитектуры и стремилась достичь ее подобия. Так возникает фундаментальная амбивалентность философии относительно архитектуры, без которой философия не может работать, и наоборот.

Ключевые слова: философия и архитектура; язык архитектуры; категории формы и пространства; онтология в философии и архитектуре; идеальное и материальное; синтез искусств

PHILOSOPHY IN ARCHITECTURE: A MODERN VIEW

GREBINNYK T. O.¹, *Ph.D., in Historical Sciences Ass. Professor,*

BELOPOLY V. V.², *Ph.D., in Historical Sciences Ass. Professor,*

PLAKSINA O. I.³, *Ph.D., in Philosophy Sciences Ass. Professor*

¹Department of Philosophy and Political Science; State Higher Educational Establishment «Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture», Chernishevskogo str., 24-a, Dnipro, 49600, Ukraine, tel. +38 (056) 756-34-42; e-mail: gta58@ukr.net, ORCID ID 0000-0003-1722-9242.

²Department of Philosophy and Political Science; State Higher Educational Establishment «Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture», Chernishevskogo str., 24-a, Dnipro, 49600, Ukraine, tel. +38 (056) 756-34-42; e-mail: bv11.5@ukr.net, ORCID ID 0000-0001-9935-7568

³Department of Philosophy and Political Science; State Higher Educational Establishment «Pridniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture», Chernishevskogo str., 24-a, Dnipro, 49600, Ukraine, tel. +38 (056) 756-34-42; e-mail: svpdnepr@i.ua, ORCID ID 0000-0003-2830-8229.

Summary. Problem statement. In connection with the reform of higher education institutions in Ukraine, there are no teaching and research materials, which can help to identify systematically and consistently the connection between the function, morphogenesis and cultural and philosophical features of the context of the architectural environment of city. **The purpose of the work** is to establish the existence of parallel of historical development and indivisible aesthetic, ethical integrity of the theoretical and practical categories of philosophy and architecture. **Presentation of the material.** The relevance of the work at the moment lies in the fact that there is a need for in-depth study of philosophical problems in the preparation of future architects.

Their similarity lies, first of all, in the fact that both disciplines cover almost all areas of human experience, starting with the priestly wisdom of the ancient world, with primitive symbolism. In addition, both spheres of activity and thinking independently, without overlapping, substantiate their methodology and the logic of transfer of experience. The ontological aspect of the study lies in the pre-assumed a priori position: every architect consciously or unknowingly, with the strength and talent, is guided by the purpose indicated in the name of his profession, seeks to present in his work the most expressed and unfolded picture of the universe. Exactly this facility is basis of this target installation that serves as the basis for the whole set of meanings of architecture, a spring for its formation and deployment. An epistemological aspect comes from the ontological aspect. In this aspect, the content and logic of the formation and

deployment of architectural space and architectural form are revealed. Culture gives numerous evidence of the close organic connections of philosophy and architecture. It is no coincidence that architects themselves tend to call the architecture of a stone-clad philosophy of their time, as does, for example, Le Corbusier. Points of conflict between philosophy and architecture are diverse. An important role belongs to the personal creative contacts of people of art with philosophers. The level of mastering the course is determined by the ability of masters to navigate in contemporary philosophical schools and directions, the skills of reading philosophical literature, this skill is formed on the general course on philosophy. But these skills are not enough to enhance the theoretical and categorical culture of future architects. More understanding and understanding of the role and place of architecture and architecture in the world, in modern life, awareness of the danger of transforming architecture into pure form-building, indifferent to modern humanitarian and universal values. Conclusion. It turns out that architecture can not be separated from its way of shaping the world for the views of entire generations of architects. That is, the outlook of the era is formed based on the achievements of the world and that is why philosophy assumed the image of architecture and sought to achieve its similarity. So there is a fundamental ambivalence of the philosophy of architecture, without which philosophy can not work.

Keywords: *philosophy and architecture; language of architecture; semiotics of morphogenesis; ontology in architecture; concepts of ideal and material; synthesis of arts*

Постановка проблеми. У зв'язку з реформуванням вищих навчальних закладів в Україні відсутні навчальні та дослідні матеріали, що можуть допомогти системно та послідовно виявити на стадії проектного дослідження зв'язок між функцією, формоутворенням та культурологічно-філософськими особливостями контексту архітектурного середовища міста.

Мета статті - теоретично встановити факт паралельного історичного розвитку та нероздільної категоріальної, естетичної, етичної цілісності теоретичних і практичних категорій філософії та архітектури.

Актуальність дослідження полягає в тому, що воно доводить необхідність поглибленого вивчення філософських проблем у підготовці майбутніх архітекторів.

Схожість їх полягає, перш за все, в тому, що обидві дисципліни охоплюють майже всі області людського досвіду. Також обидві сфери діяльності і мислення являють собою джерела своєї методології і логіки; є такими, що обґрунтовують сам у себе. Корінь їх іде в жрецьку мудрість стародавнього світу, в первісний символізм.

Аналізовані публікації розрізнені теоретичні праці архітекторів-практиків та декілька теоретичних праць архітекторів ХХ століття; базові філософські праці відповідних епох; література з предмета дослідження практично відсутня.

На основі праць філософів та архітекторів зроблено спробу відстежити взаємозв'язок обох дисциплін у сфері ідей

та їх матеріальних втілень. Дослідження проведено в міждисциплінарній області, яку досі не осягає освітня програма магістратури жодної архітектурної спеціальності вишів України.

Виклад матеріалу. Іноді доводиться читати, що архітектура «моделює» образ світу, або онтологічну дійсність. Це означає, що відношення архітектури до світу не вичерпується тим, що архітектура складає частину цього світу, що архітектура входить у світ або включається в нього. Це означає ще і те, що, не будучи рівною всьому світу за обсягом і складаючи лише частину світу, архітектура символічно відображає його структуру в цілому.

Застосовуючи принцип стадіальності, можна розглянути розвиток тієї чи іншої традиції як природний генетичний процес. Скільки-небудь повну картину розвитку того чи іншого типу архітектури скласти по пам'ятниках однієї конкретної культури, як правило, неможливо. Будь-яка конкретна архітектурна традиція, пов'язана з конкретним культурним ареалом, могла почати свій розвиток із первинної стадії: через міграцію її носіїв або вплив сусідів.

Об'єктами дослідження стали власне архітектура і глибинне філософське обґрунтування архітектурних категорій.

Онтологічний аспект дослідження полягає у заздалегідь прийнятому апріорному положенні: кожен здочий свідомо чи несвідомо, в міру сил і таланту, керується метою, зазначеною в самому імені його професії, прагне представити в своєму

творі максимально виражену і розгорнуту картину світобудови. Саме ця цільова установка служить стрижнем для всієї множини смислів архітектури, пружиною для її становлення і розгортання проєктів.

Гносеологічний аспект впливає з онтологічного аспекту. В цьому аспекті розкриваються зміст і логіка становлення і розгортання архітектурного простору і архітектурної форми.

Культура дає численні свідчення про тісні органічні зв'язки філософії і архітектури. Не випадково самі архітектори схильні називати архітектуру застиглою у камені філософією свого часу, як це робить, наприклад, Ле Корбюзьє.

Точки зіткнення філософії і архітектури різноманітні. Велика роль належить особистим творчим контактам людей мистецтва з філософами. Символ такого союзу - це широко відомий і часто повторюваний в культурі «феномен будинку Перикла», коли радість і користь від спілкування з Анаксагором (учителем Перикла), Протагором, Сократом знаходили Софокл, Фідій, Поліклет, Іктін, Калікрат й інші творці грецького мистецтва.

Іноді філософи безпосередньо займалися архітектурною проблематикою. Так, уявлення Платона й Аристотеля про планувальну і функціональну будову міста були сприйняті християнством («Одкровення Іоанна Богослова») і склали найважливішу основу європейського містобудування аж до XVII століття. Анаксагор і Демокрит написали книгу про перспективу, на яку посилаються Вітрувій, Леонардо да Вінчі.

Антична філософія, що розуміла себе і як «мистецтво», дозволяє до питання критерію науковості архітектури через звернення до «генеалогії понять». Платон у діалозі «Політик» запропонував поділ мистецтв на «практичні» (praktike) і «пізнавальні» (gnostike). «Практичними» мистецтвами Платон називає ремесла, в яких знання (logos) залишається непроявленим – ніби «врослим у справи».

Початковим прикладом «пізнавального» мистецтва служить математика, яка не

проводить нових речей, а лише пізнає і складає думки про те, що вже пізнане. Від математики Платон переходить до архітектури і звертає увагу на те, що архітектор – оскільки він не прикладає до будівництва власних рук, а тільки керує робітниками – також є представником мистецтв пізнавальних. Після цього міркування Платон додає про архітектора: «...він повинен віддавати накази – які слід, кожному з тих, хто працює, поки вони не виконають те, що потрібно» [2]. У сучасних термінах цю «думку», яку архітектор складає перед початком будівельних робіт, ми визначили б як «проєкт».

Аристотель у «Фізиці» також звертається до будівельного мистецтва з наміром показати, що виникнення і буття природних речей не випадкове, а володіє внутрішньою розумністю і цілеспрямованістю: «І так, як робиться [кожна річ], така вона і є за природою, і яка вона за природою, так і робиться, якщо що-небудь не перешкодить. Робиться ж ради чого-небудь, отже, і за природою існує ради цього».

Наприклад, якби будинок був із числа природних предметів, він виникав би так само, як тепер [створюється] мистецтвом; а якби природні [тіла] виникали не тільки завдяки природі, а і за допомогою мистецтва, вони виникали б так, як їм властиво бути за природою» [3]. Об'єднує те й інше (будинок і «природне тіло»), згідно з Аристотелем, наявність форми – ейдосу.

Із зіставлення позицій Платона і Аристотеля виходить, що предмет природно-наукового уявлення, а цим предметом у першу чергу є сенс, що саме артикулюють, або «ідеї», природних речей, які починають ділитися на більш приватні аспекти (походження, форма, призначення тощо), – виникає в мить, коли світ у цілому починає мислитися за аналогією зі спорудою або виробом, підлеглим раціональному задуму.

Згідно з платонівською космологією, викладеною в «Тімеє», Деміурга облаштовує дійсний світ, поглядаючи на ним же створений ідеальний саморушний зразок,

який Платон називає словом «парадигма» те, що використалося у той час для позначення архітектурних моделей-зразків для спорудження будівель.

Слідуючи за Платоном, для ілюстрації своїх філософських положень Аристотель регулярно вдається до будинку, який, наприклад, зводиться. Буття природних речей він вважає визначуваним формою-ейдосом – приблизно так само, як існування будинку визначається наявністю загального задуму, ідеї або сенсу (логосу). «У деяких випадках визначеність, що характеризує річ, не має місця інакше, як у складеній суті, – так йде справа, наприклад, із формою будинку, якщо тільки [тут] не мати на увазі мистецтва (для подібних форм не буває також виникнення і знищення, але в [деякому] іншому сенсі існує і не існує будинок без матерії. і [взагалі] все те, що залежить від мистецтва); а вже якщо говорити [про окреме існування цих форм], то тільки – по відношенню до предметів природи» [4].

Після Аристотеля проблематичність уявлення про «оформлену» чого б то не було змінювався питанням про те, як саме можлива ось ця оформлена і звідки вона береться.

Ось яке метафоричне трактування акту створення світу пропонує Філон Олександрійський (I ст. н. е.): «Досвідчена людина, навчена архітекторського мистецтва, і, розглянувши, які переваги [для будівництва] дає клімат і рельєф, спочатку в думці малює чи не всі частини того міста, яке збирається будувати: святилища, гімнасії, прітанеї, місця зборів, порти, верфи, вулиці, укріплення, фундаменту будинків і громадських будівель. Потім, відобразивши, немов на воску, у своїй душі образ кожної з частин, вона будує умовне місто. За допомогою властивої їй уяви відтворивши його контури і ще виразніше уявивши деталі, вона як хороший ремісник, поглядаючи на зразок, починає потім зводити місто з каменю і дерева, співвідносячи кожну з плотської суті з розумними ідеями. Подібно до того слід вважати і про Бога, Який, задумавши

заснувати Свій великий град, спочатку замислив його прообрази, з яких склавши умопосягаємий світ, він і почав створювати потім плотський, користуючись першим як зразком» [5].

Робочими поняттями в архітектурі ставали з часом категорії, введені в культуру філософами. Так сталося з такими категоріями Демокрита, як «форма», «порядок», «положення», «величина», «міра», «об'єм»; у вченням Піфагора і піфагорійців про гармонію, ритм, пропорцію тощо. У своїх естетичних трактатах філософи прагнули зрозуміти природу краси, знайти особливості, сенс, цілі, а іноді і методи художньої творчості. Але найчастіше вплив філософії виявляється опосередкованим: через те, що називається духом епохи, її культурною парадигмою. Хоча цей рід впливу найчастіше архітектор не усвідомлює, з епохи в епоху архітектура несла на собі вплив того інтелектуального середовища, яке створювалося за впливу філософських шкіл: бароко – пантеїзму і сенсуалізму, класицизм – картезіанства, функціоналізм – прагматизму, постмодернізм – аналітичної філософії, психоаналізу, течій «нового гуманізму» тощо.

Рівень освоєння курсу визначається умінням магістрантів орієнтуватися в сучасних філософських школах і напрямках, навичками читання філософської літератури, підвищенням теоретичної і категоріальної культури в роботі над науковими рефератами, магістерською дисертацією, доповідями на наукових конференціях, більш осмисленим розумінням ролі і місця архітектури і архітектора в сучасному житті, усвідомленням небезпеки перетворення архітектури на чисту формотворчість, байдужий і сучасний гуманітарний загальнолюдський і національний цінність.

Висновок. Зрештою виявляється, що архітектуру неможливо відокремити від її способу навіть засобами всемогутньої філософії, і саме тому, що колись філософія прийняла на себе образ архітектури і прагнула досягти її подоби. Так виникає

фундаментальна амбівалентність філософії може працювати.
щодо архітектури, без якої філософія не

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Добрицына И. А. От постмодернизма – к нелинейной архитектуре: Архитектура в контексте современной философии / И. А. Добрицына. – Москва : Прогресс-Традиция, 2004. – 416 с.
2. Ревзин Г. И. Очерки по философии архитектурной формы / Г. И. Ревзин. – Москва : ОГИ, 2002. – 144 с.
3. Дженкс Ч. А. Язык архитектуры постмодернизма / Чарльз А. Дженкс ; пер. с англ. А. В. Рябушина, М. В. Уваровой ; под ред. [и с предисл.] А. В. Рябушина, В. Л. Хайта. – Москва : Стройиздат, 1985. – 137 с.
4. Витрувий. Десять книг об архитектуре / Витрувий ; пер. Ф. А. Петровского ; под общ. ред. А. Г. Табричевского. – Репр. изд. – Москва : Архитектура-С. 2006. – 328 с. – (Классики теории архитектуры).
5. Мак-Люэн Маршалл. Галактика Гутенберга: Сотворение человека печатной культуры / Маршалл Мак-Люэн. – Киев : Ника-Центр, 2004. – 432 с. – (Серия «Сдвиг Парадигмы»; Вып. 1).
6. Платон. Сочинения : в 3 т. / Платон : [общ. ред. А. Ф. Loseva, В. Ф. Асмуса] : [пер. с древнегреч.]. – Москва : Мысль, 1971. – Т. 3, ч. 1. – 685 с. – (Философское наследие : ФН).

Електронний ресурс

1. Раппопорт А. Г. Архитектура и онтология [28.02.1985] / А. Г. Раппопорт // Башня и лабиринт. –13.11.2011. – Режим доступа: <http://papardes.blogspot.com/2011/11/1985.html>. – Проверено 19.04.2019.
2. Аристотель. Физика / Аристотель : сост. В. Шкода ; пер. В. П. Карпов // Философы Греции. Основы основ: логика. физика. этика : пер. с древнегреч. – Харьков : ЭКСМО-Пресс. 1999. – (Антология мысли). – Режим доступа: <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/physic.txt>. – Проверено 22.04.2019.
3. Аристотель. Метафизика / Аристотель / OCR :Сергей Васильченко. – Режим доступа: <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/metaphiz.txt>. – Название с экрана. – Проверено 22.04.2019.
4. Филон Александрийский. О сотворении мира согласно Моисею / Филон Александрийский : пер. А. В. Вдовиченко // Библиотека Руслана Хазарзара. – Режим доступа: <http://kharazar.skeptik.net/books/philo/opificio.htm>. – Название с экрана. – Проверено 19.04.2019.
5. Амвросий Медиоланский. Шестоднев. Книга первая. О первом деянии божьем / святитель Амвросий Медиоланский ; пер. Е. В. Амбросимовой // Шестоднев против эволюции: Святоотеческое наследие. – Режим доступа: http://creatio.orthodoxy.ru/fathers/amvrosi_mediolansky.html. – Название с экрана. – Проверено 23.04.2019.
6. Сочинения Платона (Платон/Карпов) // Викитека – свободная библиотека. – Режим доступа: [https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B0_\(%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BD/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%BE%D0%B2\)#%D0%98%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F](https://ru.wikisource.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B0_(%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BD/%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%BE%D0%B2)#%D0%98%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F). – Название с экрана. – Проверено 23.04.2019.

REFERENCES

1. Dobricyna, I. A., 2004. Ot postmodernizma — k nelinejnoj arhitekture: Arhitektura v kontekste sovremennoj filosofii [From postmodernism to nonlinear architecture: architecture in the context of contemporary philosophy]. Strojizdat, Moscow (in Russian).
2. Revzin, G., 2002. Oчерки po filosofii arhitekturnoj formy [Essays on the philosophy of architectural form]. OGI, Moscow (in Russian).
3. Dzhensk, Ch., 1985. Jazyk arhitektury postmodernizma [Language of postmodern architecture]. Strojizdat, Moscow (in Russian).
4. Vitruvij, 2006. Desjat' knig ob arhitekture [Ten books about architecture]. Architecture-C, Moscow (in Russian).
5. Makljujen, M., 2004. Galaktika Gutenberga: Sotvorenje cheloveka pechatnoj kul'tury. [Gutenberg's galaxy: the creation of print culture's man]. Nika-Centr, Kiev (in Russian). P. 54.
6. Platon, 1973. Sobranie sochinenij v 3 tomah (v 4 knigah). Tom 3. Chast' 2. [Collected Works in 3 volumes (in 4 books). Volume 3. Part 2]. Mysl, Moscow (in Russian). P. 15.

Electronic resource

1. Rappoport, A. G., 1985. Arhitektura i ontologija. Bashnja i labirint [Architecture and ontology. The tower and the labyrinth]. №1 (12.11.11). (in Russian). Retrieved from URL: <http://papardes.blogspot.com/2011/11/1985.html>
2. Aristotel'. Fizika [Physics] (in Russian). // Biblioteka Maksima Moshkova. Retrieved from URL: <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/physic.txt>
3. Aristotel'. Metafizika [Metaphysics] (in Russian). Retrieved from URL : <http://lib.ru/POEEAST/ARISTOTEL/metaphiz.txt>
4. Filon Aleksandrijskij. O sotvorenii mira soglasno Moiseju [About the creation of the world according to Moses] (in Russian). Retrieved from URL: <http://kharazar.skeptik.net/books/philo/opificio.htm>
5. Amvrosij Mediolanskij. Shestodnev protiv jevoljucii [Six days vs. evolution] (in Russian). Retrieved from URL: http://creatio.orthodoxy.ru/fathers/amvrosi_mediolansky.html
6. <https://ru.wikisource.org/wiki/>

Рецензент: Євсєєва Г. П., д-р наук держ. упр.

Надійшла до редколегії: 14.12.2018 р.